

csakhogy jelentéktelenségeknek is helyet adjon. Ami fontos benne, az kevés, ami mellékes, az sok. Általában azt mondhatni, hogyha ma már a legnagyobb tudású ember sem tudhat annyit, mint egy lexikon: lényeges kérdésekben minden általános műveltségű ember többet tud, mint e Világlexikon.

A hivalkodó reklámhoz, mely megelőzte, méltó külső kiállítása is. Külsőleg tetszetős, de ha kinyitod, látod, hogy a kötetet papirosa vastagítja, fűzése gyenge s fedele könnyen görbülő vázson. Vagy tán azért vázson és nem bőr, hogy ne piruljon? *Hartmann János.*

Elbeszélők. (Nagy Endre: Lukits Milos kalandjai. Turchányi István: Aszja.) Lukits Milos a szerző szerint éjjeli korrektor volt lapjuknál s hajnalban vele és Cholnoky Viktorral hárman be szoktak térni egy bodegába, ahol több spricer után Lukits elbeszélte egy-egy csodálatos kalandját. A kalandok természetesen sohasem történtek meg, de Lukits hitt bennük, legalább addig, amíg mesélt. Elbeszéléseit Cholnoky rendreutastító és korigáló ironikus megjegyzései szakítják meg helyenként. Ebbe a keretbe foglalja a szerző tizenegy fantasztikus elbeszélést, melyek afféle modern Haryádák. Lukits elveti a sulykot ő bátorságában akár a norvégiai öngyilkosintézetet írja le, akár az amerikai milliárdos házatáját, akár az Indiai óceán pusztá szigetén rejtőző kommunista kockás várost és akár marokkói francia legionárius, akár indiai kuruzsló, akár atyauristenként szerepel. Az utóbbi afrikai történet, mely a paradicsomi jelenetet parodizálja, izléstelen és cinikus. A bibliát nem szabad ríktó kabaré-tréfák céltáblájává tenni.

Élénk, túlzó és torzító képzelettel és elég fordulatosan elbeszélte történetek, nem jobbak és nem rosszabbak a külföldi hasonló fantasztikus elbeszélésekénél. Szórakoztató vasuti olvasmány, melyet az ember kiszálláskor ott szokott hagyni a kocsiban.

Turchányi köete háborús emlékek gyűjteménye. Kissé bizalmatlanul veszjük a kezünkbe. Olyan sokan írtak eddig háborús könyvet s olyan kevésnek volt irodalmilag is értékes mondani-alója. Turchányi szerencsére az utóbbiak közé tartozik. Mindjárt az elején meg tudja fogni képzeletünket s csakhamar ott gyalogolunk vele együtt Galicia végtelen hőmezőin, erdein és piszkos városain keresztül, az olmos ég

alatt testileg és lelkileg elcsigázva az orosz front felé. Átélik a hosszú menetelés sok érdekes epizódját, a front mögötti meddő és nyomasztó várakozást. Megismerkedünk társaival, a vídám és szerelmes zászlóossal, meg a másikkal, aki mindig a halálra gondol és a többiekkel. Halljuk beszélgetéseiket, egyhangú filozofálásait. Velük szenvedünk a lövészárokban, átéljük a pergőtűz és a rohamok borzalmait. Leírásai szebbnél-szebbek (az első pacsirtadal, az éjtszakák, az erdő stb.), mindig megvan a lélekrajzi háttérük s épen ez ad nekik mélységet. Talán legszebb az egészben a knieruti erdő szélén lakó orosz leánnyal, Aszjával szőtt barátságának rajza, ez a finom, hangulatos kis idill, mely megkapó nyugvópont az izgalmas élmények zúrzavara között. *Szinyei Ferenc.*

Spinoza levelei. Spinoza hollandiai magányában lencsék köszörlésével foglalkozik, de bölcselői hírneve már járja a világot és tudósok, gondolkodók keresik fel leveleikkel, hogy kételyeikre választ nyerjenek. Még csak Descartes Principia-inak magyarázatát tette közzé, keveset áruulva le saját gondolataiból; ám a szabadgondolkodók már felismerik nagy támogatójukat, a hívők megsejtik veszedelmes ellenfelüket. Újra meg újra firtatják véleményét a kényes kérdésekről, minők az akaratszabadság és a szükségszerűség, a rossz és az isteni természet összefüggése. Spinoza mint minden racionalista, szeret érvelni, vitatkozni, kedvét leli a szép, logikus bizonyításokban, finom megkülönböztetésekben, de nem szereti, ha beavatlanok zavarják. Az ész embere ilyenkor nagyon ingerlékeny, haragos sőt goromba is tud lenni. Egyszer komoly vitát kezd egyik levelezőjével, akiről azonban csakhamar kiderült, hogy esküszik a Szentírásra. Több se kell Spinozának; az érvelést kemény, elutasító hang váltja fel, ami nem csekély mértékben meglep a jámbor levelezőt: ő a bölcs filozófushoz szolt s a türelmetlen szabadgondolkodó felelt neki. Még a természetudományok terén is hajlamos Spinoza egy kis erőszakoskodásra. Boyle, kiváló angol kémikus kísérleteiről is — elvei alapján olyan lesújtóan nyilatkozik, hogy angliai barátja, aki neki e kísérletekről beszámolt, jónak látja tapintatosan megjegyezni: Boyle azon emberek közé tartozik, akik nem biznak saját eszükben annyira, hogy ne